

Marcin Bialecki¹

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

**ANALIZA PRAW I OBOWIĄZKÓW PODMIOTÓW
UCZESTNICZĄCYCH W POSTĘPOWANIU
O NAKAZANIE POWROTU DZIECKA W RAMACH KONWENCJI
HASKIEJ O CYWILNYCH ASPEKTACH UPROWADZENIA
DZIECKA ZA GRANICĘ**

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSP-W.2024.006>

Date of receipt: 20.12.2024

Date of acceptance: 29.04.2025

Streszczenie

Konwencja haska z 1980 r. o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę ustanawia mechanizmy prawne mające na celu szybkie przywrócenie status quo dziecka w przypadku jego bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania. Celem niniejszego artykułu jest analiza praw i obowiązków podmiotów uczestniczących w postępowaniu o nakazanie powrotu dziecka. W artykule przedstawiono zarówno uprawnienia rodzica (opiekuna) wnoszącego o powrót dziecka, jak i argumenty rodzica (opiekuna) sprzeciwiającego się temu nakazowi. Omówiona została także rola organów centralnych, sądów krajowych oraz innych podmiotów biorących udział w postępowaniu. Szczególną uwagę poświęcono praktycznym problemom związanym z realizacją orzeczeń, czasem trwania postępowań oraz różnicom w interpretacji przepisów Konwencji przez państwa sygnatariuszy. Artykuł kończy się wnioskami dotyczącymi poprawy skuteczności postępowań oraz rekomendacjami dla praktyki sądowej i legislacyjnej.

Słowa kluczowe: Konwencja haska (1980), bezprawne uprowadzenie dziecka, bezprawne zatrzymanie dziecka, nakazanie powrotu dziecka, organy centralne, postępowanie sądowe, INCADAT, INCASTAT.

Analysis of the Rights and Obligations of parties involved in return proceedings under the Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction (Summary)

The 1980 Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction establishes legal mechanisms aimed at the swift restoration of the child's status quo in cases of unlawful abduction or retention. The purpose of this article is to analyze the rights and obligations of the parties involved in return proceedings. The article presents both the rights of the parent (guardian) requesting the child's return and the arguments of the parent (guardian) opposing such an order. It also examines the role of Central Authorities, national courts, and other entities participating in the proceedings. Particular attention is given to practical challenges related to the enforcement of decisions, the duration of proceedings, and differences in the interpretation of the Convention's

¹ Marcin Bialecki – doktor nauk prawnych, Katedra Postępowania Cywilnego, Wydział Prawa Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; adwokat, mediator, e-mail: m.bialecki@uksw.edu.pl; ORCID: 0000-0003-2894-3775.

provisions among signatory states. The article concludes with recommendations for improving the effectiveness of return proceedings and suggestions for judicial and legislative practice.

Key-words: Hague Convention (1980), wrongful removal of a child, wrongful retention of a child, return order, central authorities, judicial proceedings, INCADAT, INCASTAT.

1. Wprowadzenie

Celem niniejszego opracowania jest analiza praw i obowiązków podmiotów uczestniczących w postępowaniu o nakazanie powrotu dziecka² w ramach Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 roku³ z perspektywy przepisów ustawy Kodeks postępowania cywilnego⁴ i ustawy o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych z dnia 26 stycznia 2018 roku⁵.

Konwencja jest podstawowym mechanizmem cywilnoprawnym dla rodziców (opiekunów) ubiegających się o powrót dziecka z innych państw będących stronami⁶. Kraje, które są sygnatariuszami Konwencji, zgodziły się, że dziecko, które mieszkało w jednym z państw Konwencji i które zostało bezprawnie uprowadzone do innego państwa –

² Pojęciowo mam tu na myśli nie tylko wnioskodawcę i uczestnika postępowania o nakazanie powrotu, ale również organy centralne, sądy, prokuraturę, Rzecznika Praw Dziecka i inne podmioty, którym przyznano uprawnienie występowania w tym postępowaniu na podstawie odrębnych przepisów lub orzeczeń, które są uznawane zgodnie z założeniami Konwencji (np. instytucje, którym przyznano prawo certyfikowania opieki czy nadzorowania wykonywania władzy rodzicielskiej). Oznacza to, że nie zawsze uczestnikami tego postępowania będą rodzice małoletniego, ale często oprócz rodziców w postępowaniu tym będą brały udział instytucje lub organy, którym przepisy Konwencji lub innych aktów prawnych przyznają taki status. Przykładowo w prawie holenderskim działają certyfikowane instytucje, którym powierza się wykonywanie nadzoru nad dzieckiem w celu zbadania jego stanu psychicznego, jeżeli jest to konieczne i uzasadnione z punktu widzenia opieki i wychowania małoletniego.

³ Dz. U. Nr 108, poz. 528 z dnia 25 września 1995 r. oraz Dz. U. Nr 93 z 1999 roku, poz. 1085. Zwana w dalszej części Konwencją.

⁴ Dalej w skrócie: k.p.c. - ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm.).

⁵ Dalej w skrócie: u.w.n.cz.org.cent. Publ. Dz. U. 2018 r. poz. 416. Niniejsza ustawa służyła pierwotnie stosowaniu Rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz. Urz. UE L 338 z 23.12.2003, str. 1 - Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 6, str. 243, Dz. Urz. UE L 367 z 02.12.2004, str. 1, Dz. Urz. UE L 179 z 07.07.2007, str. 56, Dz. Urz. UE L 70 z 14.03.2009, str. 19, Dz. Urz. UE L 347 z 24.12.2009, str. 32 oraz Dz. Urz. UE L 99 z 15.04.2016, str. 34). Aktualnie służy stosowaniu Rozporządzenia Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (Dz.Urz.UE.L 2019 Nr 178). Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 1 sierpnia 2022 r., z wyjątkiem art. 92, 93 i 103, które stosuje się od dnia 22 lipca 2019 r. Zwane dalej: Bruksela II ter.

⁶ Spector, R.G. (2020) Proceedings Under the Hague Child Abduction Convention: 2018-2019, *Family Law Quarterly*, 53(4), s. 313–325.

strony Konwencji lub tam zatrzymane z naruszeniem praw do opieki pozostawionego rodzica, powinno zostać niezwłocznie zwrócone. Po powrocie dziecka spór dotyczący opieki może zostać, jeśli to konieczne, rozstrzygnięty przez sądy właściwej jurysdykcji. Konwencja nie określa, kto powinien sprawować opiekę nad dzieckiem, reguluje jedynie, gdzie powinno zostać przeprowadzone postępowanie dotyczące opieki⁷.

Każde państwo będące stroną Konwencji wyznacza organ centralny do wykonywania specjalistycznych obowiązków wynikających z Konwencji. Organy centralne komunikują się ze sobą i pomagają rodzicom w składaniu wniosków o powrót dziecka lub o dostęp do niego na podstawie Konwencji. Z kolei Rozporządzenie Bruksela II ter stanowi najnowszy instrument Unii Europejskiej w dziedzinie międzynarodowego prawa rodzinnego, który optymalizuje postanowienia Konwencji, wzmacniając tym samym pojęcie dobra dziecka i poprawiając praktyczną funkcjonalność i strukturę normatywną w porównaniu do poprzednio obowiązującej regulacji Rozporządzenia nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 roku⁸.

Na tym etapie należy zwrócić uwagę na złożoność omawianych zagadnień z uwagi na występujące zjawisko interferencji przepisów prawnych stanowiących podstawę orzekania w tego typu sprawach przy założeniu, że chodzi o *sprawy o nakazanie powrotu* osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką za granicę w sprawie prowadzonej na podstawie Konwencji oraz o *sprawy o przymusowe odebranie* osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką za granicę w sprawie prowadzonej na podstawie Konwencji⁹. Ustawodawca nie jest do końca precyzyjny i w niektórych przypadkach definiuje te sprawy, jako sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonych na podstawie Konwencji, nie zważając na powstały w ten sposób chaos interpretacyjny (por. chociażby art. 519¹ § 2¹ k.p.c.). Oznacza to, że polski ustawodawca wprowadza postępowanie dwuetapowe: pierwsza faza to nakazanie zapewnienia powrotu dziecka, zaś druga, to faza wykonawcza – przymusowego odebrania dziecka, uruchamiana tylko wtedy, gdy nie dojdzie do realizacji

⁷ Białecki, M., *Przebieg postępowania w sprawach o wydanie dziecka w trybie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę sporządzonej w Hadze 25.10.1980 r. przed sądem I instancji – zagadnienia wybrane*, PRAWO W DZIAŁANIU SPRAWY CYWILNE 46/2021, s. 125 – 152, DOI: 10.32041/pwd.4606.

⁸ Szczegółowy raport z przeprowadzonych przeze mnie badań aktowych dostępny: https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2021/04/IWS_Bialecki-M._Orzekanie-w-sprawach-o-wydanie-dziecka-w-trybie-Konwencji.pdf.

⁹ Chodzi o sprawy znajdujące się w wykazie zamieszczonym w załączniku nr 2 do zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej, *Dz. Urz. MS z 2019 r. poz. 138 ze zm.*

nakazania zapewnienia powrotu. Postępowanie przed organem centralnym toczy się równolegle i pełni funkcję postępowania monitorującego postępowanie właściwe, które toczy się przed sądem. W praktyce możliwe jest bezpośrednie zainicjowanie postępowania poprzez złożenie wniosku bezpośrednio przed sądem, z pominięciem pośredniczenia organu centralnego.

2. Kluczowe zasady działania organów centralnych

Organom centralnym powinny zostać zapewnione wystarczające uprawnienia, wykwalifikowany personel, a także odpowiednie zasoby materialne, w tym nowoczesne środki komunikacji, aby skutecznie wykonywać swoje funkcje¹⁰. Niezbędna jest współpraca między organami centralnymi dla skutecznego działania Konwencji i w tym celu należy ją usprawniać poprzez dobrą komunikację, która jest terminowa, jasna i adekwatna do prowadzonego postępowania czy prowadzonej sprawy. Poprawa współpracy odbywa się poprzez organizowane cyklicznie spotkania i wymianę informacji na temat różnych systemów prawnych i administracyjnych. Usprawnienie współpracy sprowadza się także do eliminacji realnych przeszkód w stosowaniu Konwencji. Praktyczna kooperacja sprowadza się do pośredniczenia w wymianie dokumentów i zapewniania ich szybkiego tłumaczenia na języki prowadzonego postępowania przy założeniu 6 – tygodniowego reżimu czasowego wskazanego w art. 11 Konwencji. Funkcja monitorowania prowadzonego postępowania należy również do organów centralnych¹¹. Zgodnie z art. 24 ust. 1 Rozporządzenia Bruksela II ter, sąd, do którego wniesiono pozew lub wniosek o powrót dziecka, o którym mowa w art. 22 Rozporządzenia Bruksela II ter, w ramach postępowania dotyczącego takiego pozwu lub wniosku działa szybko, stosując najszybsze procedury przewidziane w prawie krajowym. Sąd pierwszej instancji powinien wydać orzeczenie nie później niż w terminie sześciu tygodni od wszczęcia przed nim postępowania, chyba że nie jest to możliwe na skutek wyjątkowych okoliczności (art. 24 ust. 2 Rozporządzenia Bruksela II ter).

Istnieje fundamentalna potrzeba transparentnej i skutecznej komunikacji między organami centralnymi i w tym celu dane kontaktowe muszą być na bieżąco aktualizowane.

¹⁰ Zasady działania organów centralnych opisałem w oparciu o Przewodnik dobrych praktyk na podstawie Konwencji Haskiej z dnia 25 października 1980 r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. CZĘŚĆ I – PRAKTYKA ORGANU CENTRALNEGO, dostęp: <https://assets.hcch.net>.

¹¹ Loon, H. (2015) R. Schuz, The Hague Child Abduction Convention: A Critical Analysis, *Netherlands International Law Review (Springer Science & Business Media B.V.)*, 62(1), s. 201–206. doi:10.1007/s40802-015-0019-9.

Jednym z podstawowych obowiązków po stronie organów centralnych jest zapewnienie szybkich odpowiedzi przy pomocy nowoczesnych środków komunikacji oraz udostępnianie informacji o praktyce i obowiązujących procedurach w każdym kraju, najlepiej poprzez stronę internetową z nieograniczonym dostępem. Bieżące i wzajemne informowanie się o funkcjonowaniu Konwencji stanowi również jeden z obowiązków po stronie organów centralnych. W celu zapewnienia spójności preferowane jest stosowanie wzorcowego formularza wniosków zawierającego jednolite standardy dotyczące rodzaju informacji zawartych we wnioskach, w tym m.in. oświadczenie o podstawie prawnej i faktycznej wniosku, w szczególności w zakresie miejsca zwykłego pobytu dziecka, praw do opieki i ich wykonywania oraz informacje o miejscu pobytu dziecka.

Szybkie i sprawne działanie organów centralnych jest wymagane na wszystkich etapach postępowania, przy czym brak takiego działania podważa skuteczność podstawowego celu Konwencji, jakim jest zapewnienie niezwłocznego powrotu dziecka (por. art. 11 Konwencji). Dobro dziecka wymaga niezwłocznego działania, aby zminimalizować zakłócenia lub destabilizację jego sytuacji, ograniczyć szkody po stronie dziecka oraz zapobiec lub ograniczyć korzyści, jakie można uzyskać na skutek upływu czasu od momentu bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania.

Organy centralne wyznaczone przez sygnatariuszy Konwencji odgrywają kluczową rolę w skutecznym jej funkcjonowaniu. Każde państwo strona Konwencji oraz każdy organ centralny powinny kierować się szeregiem podstawowych zasad operacyjnych przy stosowaniu Konwencji. Można je sprowadzić do następujących grup zasad: zasoby i uprawnienia, współpraca, komunikacja, spójność, sprawne procedury, przejrzystość, stopniowe wdrażanie¹².

W całym procesie stosowania Konwencji konieczne jest zapewnienie przejrzystości zarówno w procedurach prawnych, jak i administracyjnych poprzez dostęp do informacji o obowiązujących regulacjach. Z uwagi na zmieniające się wewnętrzne regulacje prawne,

¹² Podstawowe zasady operacyjne są ze sobą powiązane i wzajemnie od siebie zależne. Każda z nich opiera się na jednej lub kilku innych zasadach, aby mogła być w pełni skuteczna. Na przykład bez odpowiednich zasobów trudno będzie przestrzegać którejkolwiek z pozostałych zasad. Podobnie, sprawne procedury zależą zarówno od odpowiednich zasobów ludzkich i materialnych, jak i od dobrej komunikacji oraz współpracy. Organy centralne powinny mieć wystarczająco szeroki mandat oraz wykwalifikowany personel i zasoby, w tym nowoczesne środki komunikacji, niezbędne do dynamicznego działania i skutecznego wykonywania swoich funkcji. Powinny także dysponować stałym personelem, który będzie w stanie rozwijać specjalistyczną wiedzę w zakresie stosowania Konwencji. Utrzymanie stałego personelu może stanowić problem w organach centralnych z bardzo małą liczbą spraw.

istnieje konieczność aktualizowania tych informacji, zaś ich stopniowe zdobywanie i przekazywanie należy do podstawowych zadań organów centralnych.

Przepisy wykonawcze państw sygnatariuszy Konwencji muszą zapewniać organom centralnym możliwość skutecznego wypełniania jego międzynarodowych zobowiązań. Organ centralny zatem powinien dysponować wystarczającymi uprawnieniami, aby nie ograniczać się jedynie do wysyłania lub odbierania wniosków, czyli do pełnienia funkcji pośrednika.

Przepisy wykonawcze w wielu krajach przyznały ich organom centralnym szerokie uprawnienia do realizacji zobowiązań wynikających z Konwencji. Przepisy te mogą być okresowo zmieniane w celu rozszerzenia uprawnień organu centralnego, jeśli nowe okoliczności lub praktyka wynikająca z Konwencji sprawiają, że jest to konieczne lub pożądane. Należy również podkreślić znaczenie ciągłości personelu. Z biegiem czasu długoterminowi pracownicy są w stanie zdobyć bezcenną wiedzę i doświadczenie dotyczące nie tylko funkcjonowania Konwencji w ich własnym kraju, ale także systemów prawnych i administracyjnych wielu innych państw. Ponadto nawiązują dobre relacje z innymi organami centralnymi, co sprzyja współpracy i lepszej komunikacji. Faktem jest, że w administracji publicznej, gdzie działa większość organów centralnych, rotacja pracowników i awanse są powszechne. Dlatego organy centralne powinny opracować plan sukcesji, który umożliwi rozpoczęcie szkolenia nowego personelu jeszcze przed odejściem doświadczonych pracowników.

Współpraca między organami centralnymi jest niezbędna dla skutecznego funkcjonowania Konwencji. Brak współpracy prowadzi do utraty zaufania, nieporozumień i braku wiarygodności w relacjach między pracownikami organów centralnych, co w konsekwencji powoduje trudności w realizacji podstawowych celów Konwencji. Znaczenie współpracy zostało podkreślone poprzez wyraźne zobowiązanie do jej utrzymywania, zawarte w art. 7 Konwencji.

Tworząc procedury urzędowe dotyczące rozpatrywania wniosków, organy centralne powinny brać pod uwagę, w jaki sposób ich działania mogą usprawnić współpracę. Zgodnie z powoływanym przepisem, organy centralne powinny ze sobą współdziałać i popierać współpracę między właściwymi władzami w ich odnośnych państwach w celu zapewnienia niezwłocznego powrotu dzieci oraz realizacji innych celów Konwencji. W szczególności powinny one bezpośrednio lub przy pomocy jakiegokolwiek pośrednictwa podejmować wszelkie odpowiednie środki w celu: ustalenia miejsca przebywania dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymanego, zapobieżenia dalszemu zagrożeniu dla

dziecka lub dalszym szkodom dla zainteresowanych stron przez podjęcie lub spowodowanie podjęcia środków tymczasowych, zapewnienia dobrowolnego wydania dziecka lub doprowadzenia do polubownego rozwiązania sporu, jeżeli okaże się to potrzebne - wymiany informacji dotyczących sytuacji społecznej dziecka, przekazywania informacji o charakterze ogólnym dotyczących przepisów ustawodawstwa ich państwa, odnoszących się do stosowania konwencji, wszczęcia lub ułatwienia wszczęcia postępowania sądowego lub administracyjnego w celu uzyskania powrotu dziecka, a w stosownych wypadkach - ustalenia lub skutecznego wykonywania prawa do odwiedzin, przyznania lub ułatwienia, w stosownych wypadkach, pomocy sądowej i prawnej, łącznie z udziałem adwokata i doradcy prawnego, podjęcia niezbędnych działań administracyjnych, jakie mogą być konieczne i pożądane do zapewnienia bezpiecznego powrotu dziecka, wzajemnego informowania się na temat funkcjonowania konwencji oraz, tak dalece jak to jest możliwe, usuwania wszelkich przeszkód powstałych przy jej stosowaniu. Regulacja ta nakłada również obowiązek promowania współpracy między organem centralnym a lokalnymi instytucjami, takimi jak policja, pracownicy socjalni, sądy czy organizacje międzynarodowe, np. Interpol. Bez wsparcia tej kluczowej sieci podmiotów cele Konwencji nie będą mogły zostać osiągnięte. Organ centralny powinien wziąć na siebie odpowiedzialność za rozwój tej sieci oraz za informowanie osób i instytucji o kwestiach związanych z Konwencją.

Współpraca jest usprawniana przez dobrą komunikację – taką, która jest terminowa, jasna i dostosowana do poruszanego zagadnienia¹³. W tym kontekście nie należy lekceważyć znaczenia możliwości komunikacji z personelem organu centralnego w ich własnym języku, ponieważ może to znacząco wspierać efektywną współpracę. Współpraca jest również usprawniana, gdy pracownicy organów centralnych mają możliwość spotkań i dyskusji na temat spraw o wspólnym znaczeniu i zainteresowaniu. Taki bezpośredni kontakt – poprzez konferencje, specjalne komisje oraz spotkania dwustronne lub regionalne – w znacznym stopniu przyczynia się do lepszego zrozumienia i poszanowania różnych systemów prawnych i administracyjnych. Spotkania są najbardziej efektywne, gdy aktywnie uczestniczą w nich osoby posiadające wiedzę na temat prawa i procedur administracyjnych Konwencji, a także ram prawnych i politycznych obowiązujących w ich kraju w zakresie wdrażania Konwencji. Zgodnie z przytaczanym już art. 7 Konwencji,

¹³ Poufność komunikacji jest istotna. Wnioskodawca powinien być świadomy, że poufność danych osobowych nie zawsze może być zagwarantowana w procedurach administracyjnych i prawnych kraju wezwanego, szczególnie w przypadku korzystania z komunikacji e-mailowej.

organy centralne są zobowiązane do podejmowania wszelkich odpowiednich działań, w miarę możliwości, w celu eliminowania wszelkich przeszkód w stosowaniu Konwencji. W swoich krajach organy centralne powinny aktywnie informować właściwe agencje rządowe o napotkanych trudnościach lub potencjalnych przeszkodach, które mogą pojawić się w przyszłości w związku ze stosowaniem Konwencji. Jeśli chodzi o przeszkody między państwami – stronami Konwencji, dostępnych jest kilka rozwiązań: organy centralne zainteresowanych państw mogą prowadzić bezpośrednie rozmowy, a jeśli to konieczne, także za pośrednictwem kanałów dyplomatycznych, kwestie problematyczne mogą zostać zgłoszone do dyskusji podczas posiedzeń specjalnej komisji, problemy systemowe mogą być omawiane na regionalnych spotkaniach organów centralnych, do rozwiązania konkretnego problemu można zaprosić neutralny organ, można również zwrócić się do niezależnego eksperta z państwa trzeciego o wydanie opinii w danej sprawie¹⁴.

Organy centralne powinny natychmiast potwierdzać otrzymanie wniosku i dążyć do szybkiego przekazywania informacji uzupełniających. Powinny również niezwłocznie odpowiadać na komunikację z innymi organami centralnymi. W miarę możliwości organy centralne powinny korzystać z nowoczesnych, szybkich środków komunikacji w celu przyspieszenia postępowania, przy jednoczesnym uwzględnieniu wymogów dotyczących poufności¹⁵.

Jest oczywiste, że większy dostęp do informacji lub wymiana informacji na temat praktyki i procedur stosowanych w każdym kraju we wszystkich aspektach funkcjonowania Konwencji zmniejszy obciążenie pracowników organów centralnych oraz poprawi zrozumienie i współpracę między państwami. Dotyczy to w szczególności informacji o procedurach administracyjnych i prawnych związanych z wnioskami o powrót dziecka oraz wnioskami dotyczącymi kontaktów w każdym kraju. Jeśli istnieją szczególne

¹⁴ Należy podkreślić fundamentalną potrzebę jasnej i skutecznej komunikacji oraz współpracy między organami centralnymi, zwłaszcza w indywidualnych sprawach.

¹⁵ Przewagą jest wykorzystywanie technologii, takiej jak poczta elektroniczna. Do głównych zalet należą łatwość i szybkość komunikacji, natomiast wady to brak bezpieczeństwa oraz możliwe opóźnienia, gdy adresat nieoczekiwanie jest nieobecny w biurze, np. z powodu urlopu, braków kadrowych czy niezapewnienia zastępstwa. Pracownicy Centralnych Organów, którzy komunikują się bezpośrednio za pośrednictwem poczty elektronicznej, powinni być świadomi potencjalnych problemów, zwłaszcza w przypadku pilnych próśb o dodatkowe informacje lub dokumenty. Wiadomość e-mail wysłana do konkretnej osoby nie zawsze będzie widoczna dla innych pracowników organu centralnego. Jeśli wiadomość jest pilna i wymaga natychmiastowej odpowiedzi, a odbiorca jest nieobecny, inni pracownicy mogą jej nie zobaczyć i nie podjąć odpowiednich działań. Dlatego w przypadku wysyłania bardzo pilnych wiadomości e-mail warto rozważyć wysłanie kopii do drugiego pracownika organu centralnego. Niektóre organy centralne unikają tego problemu, stosując centralny adres e-mail do spraw uprowadzeń dzieci. W takim przypadku wiadomości e-mail mogą trafiać zarówno do konkretnego adresata, jak i na wspólny adres centralny. W innych organach centralnych wszystkie wiadomości e-mail, niezależnie od tego, do kogo są adresowane, przechodzą przez centralny punkt weryfikacji.

wymagania dotyczące określonych dokumentów lub informacji, które muszą towarzyszyć wnioskowi, powinny one zostać przekazane innym organom centralnym. W przypadku informacji przeznaczonych do rozpowszechnienia wśród innych organów centralnych lub obywateli obcych państw, wskazane byłoby ich przedstawienie w jednym lub obu oficjalnych językach Konwencji, czyli w języku francuskim i angielskim.

Każdy organ centralny jest zachęcany, jeśli jest to wykonalne, do utworzenia i regularnej aktualizacji strony internetowej, której dane powinny zostać przekazane Stałemu Biuru w celu ustanowienia łącza ze stroną internetową Konferencji Haskiej¹⁶. Zaleca się, aby każdy organ centralny publikował na swojej stronie internetowej, jeśli to możliwe, i/lub za pomocą innych środków, takich jak broszura czy ulotka (forma publikacji pozostaje w gestii organu centralnego) – informacje dotyczące co najmniej następujących kwestii: państw sygnatariuszy, w odniesieniu do których Konwencja obowiązuje, sposobów lokalizowania zaginionego dziecka, danych kontaktowych i wyznaczenia organu centralnego, procedur składania wniosków (o powrót dziecka i kontakty), wymagań dotyczących dokumentacji, stosowanych formularzy standardowych oraz wymogów językowych, szczegółów dotyczących ubiegania się o pomoc prawną lub innych form zapewnienia usług prawnych, jeśli ma to zastosowanie, procedur sądowych, w tym procedur odwoławczych, mających zastosowanie do wniosków o powrót dziecka, opcji egzekwowania oraz procedur dotyczących wykonania orzeczeń o powrocie dziecka i kontaktach, wszelkich szczególnych wymagań, które mogą pojawić się w toku postępowania (np. dotyczących kwestii dowodowych), informacji o usługach zapewniających ochronę powracającemu dziecku (oraz towarzyszącemu mu rodzicowi, jeśli to istotne), a także o możliwościach uzyskania pomocy prawnej lub świadczenia usług prawnych dla towarzyszącego rodzica, informacji, jeśli mają zastosowanie, dotyczących sędziów łącznikowych¹⁷.

¹⁶ <https://www.hcch.net>

¹⁷ Uznaje się również, że strona internetowa nie jest możliwa do wdrożenia we wszystkich krajach, dlatego zachęca się do stosowania innych sposobów wymiany i publikowania informacji na temat różnych aspektów Konwencji. Na przykład można wydrukować i rozpowszechnić książeczkę, broszurę, ulotkę lub informator. Wszelkie opublikowane materiały powinny zostać przesłane do Stałego Biura, aby mogły zostać uwzględnione na stronie internetowej Konferencji Haskiej. Niezależnie od wybranej metody rozpowszechniania informacji, każdy organ centralny powinien udostępniać informacje na temat przepisów prawnych i procedur obowiązujących w danym państwie, w tym dane dotyczące agencji zajmujących się ochroną i opieką nad dziećmi oraz, jeśli ma to zastosowanie, informacje na temat wydawania i egzekwowania tzw. „mirror orders” (odpowiedników orzeczeń sądowych w innym kraju). Choć opracowanie strony internetowej lub broszury wymaga zasobów, to w dłuższej perspektywie pozwoli to na znaczne oszczędności czasu i środków, jeśli istotne informacje będą łatwo dostępne i swobodnie udostępniane.

Art. 7 Konwencji zawiera wymóg, aby organy centralne informowały się wzajemnie o funkcjonowaniu niniejszej Konwencji. Oznacza to, że wszelkie nowe zmiany wpływające na stosowanie Konwencji powinny być zgłaszane innym państwom – stronom Konwencji.

Istotnym aspektem tego obowiązku jest prowadzenie rzetelnych statystyk dotyczących spraw objętych Konwencją oraz ich coroczne przesyłanie do Stałego Biura w Hadze. Zadanie to jest istotne w związku z utworzeniem bazy danych statystycznych dotyczących spraw konwencyjnych (INCASTAT), która stanowi uzupełnienie międzynarodowej bazy danych dotyczącej orzeczeń konwencyjnych (INCADAT)¹⁸.

Równie istotnym obowiązkiem każdego państwa – strony jest aktywne uczestnictwo w regularnych przeglądach funkcjonowania Konwencji, które odbywają się podczas posiedzeń Specjalnej Komisji. Organy centralne mogą być zobowiązane do wypełnienia szczegółowych kwestionariuszy na potrzeby tych posiedzeń lub innych projektów realizowanych przez Stałe Biuro. Centralne Organy są zachęcane do pełnej współpracy w tych działaniach, aby analizy dotyczące stosowania Konwencji opierały się na jak najbardziej kompleksowych i aktualnych danych.

Organy centralne są zdecydowanie zachęcane do korzystania z wzorcowego formularza wniosku o nakazanie powrotu, ponieważ przetwarzanie wniosków może być szybsze, łatwiej jest sprawdzić zgodność wniosku z Konwencją, nie zostaną pominięte kluczowe informacje, formularz jest powszechnie akceptowany i zrozumiały, a także zapobiega nieporozumieniom po stronie organów państwa wezwanego. W niektórych przypadkach formularz może wymagać modyfikacji w celu dostosowania go do szczególnych wymagań prawa i procedur obowiązujących w państwie wezwanym. Jeśli między dwoma krajami występuje duża liczba spraw, powinny one współpracować w celu dostosowania formularzy przesyłanych między sobą, tak aby uwzględniały specyficzne wymogi krajowego prawa lub procedury. Dzięki temu rozpatrywanie wniosków będzie szybsze i bardziej efektywne.

Szybkość działania ma kluczowe znaczenie w sprawach uprowadzenia dziecka rozpoznawanych na podstawie przepisów Konwencji. Stosowanie przyspieszonych procedur jest podstawową zasadą dla każdej osoby lub instytucji zaangażowanej we wdrażanie Konwencji. Wynika to jednoznacznie z celów Konwencji określonych w art. 1, który ma na celu zapewnienie niezwłocznego powrotu dziecka. Jest to również podkreślone

¹⁸ <https://www.incadat.com/en>

w ogólnym zaleceniu zawartym w art. 2 Konwencji, nakazującym stosowanie możliwie najszybszych procedur oraz w art. 11 Konwencji, który wymaga sprawnego prowadzenia postępowań dotyczących powrotu dziecka. Aby dodatkowo przyspieszyć procedury, przepis art. 23 Konwencji znosi wymóg legalizacji dokumentów oraz podobnych formalności¹⁹.

Najbardziej kontrowersyjną kwestią związaną z wdrażaniem Konwencji jest opóźnienie – zarówno w procesie rozpatrywania wniosków, rozstrzygania spraw w sądzie, jak i egzekwowania nakazów powrotu. Konieczność szybkiego działania na wszystkich etapach postępowania musi być wystarczająco podkreślona. Zgodnie z ogólnymi wytycznymi organy centralne powinny dysponować odpowiednimi uprawnieniami i zasobami umożliwiającymi sprawne rozpatrywanie wniosków o powrót dziecka lub o prawo do kontaktów.

Wiele Państw – stron Konwencji wyraziło obawy dotyczące opóźnień oraz nadmiernie skomplikowanych procedur stosowanych przez organy centralne w procesie rozpatrywania spraw, udzielania odpowiedzi na korespondencję i przekazywania spraw do sądu. Kluczowym krokiem minimalizującym te przeszkody i zapewniającym szybkie oraz skuteczne działanie jest opracowanie jasnych i efektywnych procedur administracyjnych i prawnych dotyczących rozpatrywania wniosków na podstawie Konwencji.

Preambuła Konwencji zakłada, że nadrzędnym celem jest dobro dziecka oraz że Konwencja ma na celu ochronę dzieci przed szkodliwymi skutkami uprowadzenia. Doświadczenie pokazuje, że szybkie i sprawne działanie na podstawie Konwencji jest kluczowym czynnikiem w ochronie interesów dziecka. Przyspieszony proces minimalizuje zakłócenia i dezorganizację w życiu dziecka, które zostało zabrane ze swojego dotychczasowego środowiska, ogranicza szkody wynikające z rozłąki z drugim rodzicem, zmniejsza dalsze zakłócenia dla dziecka, które mogą wystąpić, jeśli nakaz powrotu zostanie wydany po dłuższym pobycie za granicą, zapobiega lub ogranicza korzyści, jakie uprowadzający/zatrzymujący mógłby uzyskać w wyniku upływu czasu. Nie umniejszając znaczenia szybkości jako kluczowej zasady działania, organ centralny lub jego pośrednik powinien wykazać się pewną rozważą w rozwiązywaniu konfliktu między koniecznością podjęcia szybkich działań a potrzebą zapewnienia czasu na przeprowadzenie mediacji w celu polubownego rozwiązania sprawy lub dobrowolnego powrotu dziecka.

¹⁹ Schuz, R. (2021) Hague Child Abduction Convention and Re-relocation Disputes, *International Journal of Law, Policy & the Family*, 35(1), pp. 1–36. doi:10.1093/lawfam/ebaa021.

Organ centralny powinien być świadomy procedury odwoławczej obowiązującej w państwie organu centralnego wezwanego. Gdy rodzic zostaje poinformowany o odmowie zwrotu dziecka, jego pierwszym pytaniem często jest, czy i jak można odwołać się od tej decyzji. Jeśli sąd państwa wezwanego odmówi wydania dziecka, należy dołożyć wszelkich starań, aby upewnić się, że wnioskodawca jest świadomy przysługujących mu praw do odwołania oraz wszelkich działań prawnych lub administracyjnych, które musi podjąć, aby zabezpieczyć te prawa. Organ centralny powinien informować wnioskodawców o wszelkich rygorystycznych terminach na złożenie odwołania oraz, w miarę możliwości i stosowności, pomóc im w ich dotrzymaniu²⁰.

Działania prewencyjne służące zapobieganiu uprowadzeniom dzieci oznaczają: zniechęcanie do uprowadzeń poprzez instrumenty takie jak Konwencja, podejmowanie wczesnych środków ostrożności w celu uniknięcia lub zniechęcenia do możliwości uprowadzenia, podejmowanie aktywnych działań w celu ochrony dziecka przed realnym ryzykiem uprowadzenia, podejmowanie środków awaryjnych w celu udaremnienia próby uprowadzenia dziecka z jurysdykcji. Zapobieganie uprowadzeniom dzieci wymaga współpracy wielu podmiotów zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Organ centralny może odgrywać istotną rolę w informowaniu i edukowaniu, jednak środki zapobiegawcze nie będą skuteczne bez współpracy i wsparcia innych agencji oraz instytucji działających w tej dziedzinie. Środki zapobiegawcze w przepisach prawnych mogą być konieczne, aby upoważnić odpowiednie agencje do podejmowania właściwych działań.

Podsumowując, w całym procesie stosowania Konwencji powinno obowiązywać przejrzyste postępowanie zarówno w zakresie procedur prawnych, jak i administracyjnych. Przejrzystość procedur administracyjnych oznacza, że zainteresowane strony powinny mieć dostęp do informacji na ich temat. Informacje te mogą być publikowane na stronie internetowej, w broszurze lub udostępniane przez organ centralny. Organy centralne powinny dostarczać jasnych informacji na temat procedur obowiązujących w danym kraju, aby ułatwić ich zrozumienie stronom postępowania, innym organom centralnym, sądom oraz pozostałym zainteresowanym podmiotom. Nie należy lekceważyć roli przejrzystości procedur jako środka budowania zaufania i pewności w procesie stosowania Konwencji²¹.

²⁰ Momoh, O. (2019) The interpretation and application of Article 13(1) b) of the Hague Child Abduction Convention in cases involving domestic violence: Revisiting *X v Latvia* and the principle of “effective examination”, *Journal of Private International Law*, 15(3), s. 626–657. doi:10.1080/17441048.2019.1684665.

²¹ O’Callaghan, E. (2021) Return travel and Covid-19 as a grave risk of harm in Hague Child Abduction Convention cases, *Journal of Private International Law*, 17(3), s. 587–600. doi:10.1080/17441048.2021.1971838.

3. Uprawnienia pozostałych podmiotów uczestniczących w postępowaniu o nakazanie powrotu dziecka

Inicjatywa w złożeniu wniosku o powrót dziecka leży zawsze po stronie wnioskodawcy, którym jest najczęściej jedno z rodziców, ale nie można wykluczyć, że będą to instytucje posiadające uprawnienia do reprezentowania interesów dziecka²². Wprawdzie nie wymaga się żadnej legalizacji ani innej podobnej formalności w ramach Konwencji (art. 23 Konwencji), ale wniosek o nakazanie powrotu powinien spełniać następujące wymogi i zawierać (art. 8 Konwencji):

- a) informacje dotyczące tożsamości wnioskodawcy, dziecka oraz osoby, co do której istnieje domniemanie, że uprowadziła lub zatrzymała dziecko;
- b) datę urodzenia dziecka, jeśli jest to możliwe do ustalenia;
- c) podstawy, na które powołuje się wnioskodawca, żądając powrotu dziecka;
- d) wszelkie dostępne informacje dotyczące miejsca przebywania dziecka oraz tożsamości osoby, co do której istnieje domniemanie, że dziecko z nią przebywa.
- e) Do wniosku można fakultatywnie dołączyć lub uzupełnić go o:
- f) uwierzytelnione odpisy jakiegokolwiek orzeczenia lub ugody, przydatne dla sprawy;
- g) zaświadczenie lub poświadczone oświadczenie pochodzące od organu centralnego lub innej właściwej władzy państwa stałego pobytu dziecka lub osoby kompetentnej, dotyczące przepisów ustawodawstwa tego państwa w tym zakresie;
- h) wszelkie inne przydatne dokumenty.

Biorąc pod uwagę zasadę dynamiki tego postępowania i konieczność podejmowania szeregu czynności w krótkim czasie, istotne wydaje się, aby wniosek na etapie jego składania zawierał co najmniej powyżej wskazane elementy. Zgodnie z art. 11 Konwencji, władze sądowe lub administracyjne każdego umawiającego się państwa powinny podejmować niezwłoczne działania w celu powrotu dziecka. Jeżeli dana władza sądowa lub administracyjna nie podejmie decyzji w ciągu sześciu tygodni od daty wpłynięcia wniosku, wnioskodawca lub organ centralny państwa wezwanego, z własnej inicjatywy lub na wniosek organu centralnego państwa wzywającego, może żądać przedstawienia powodów zwłoki. Jeżeli organ centralny państwa wezwanego otrzyma

²² Por. postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 4 lutego 2022 r., II CSKP 1196/22, Legalis nr 2657771.

odpowiedź, organ ten przekazuje ją organowi centralnemu państwa wzywającego lub, w stosownych wypadkach, wnioskodawcy.

Zgodnie z art. 3 Konwencji, uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka będzie uznane za bezprawne, jeżeli:

- a) nastąpiło naruszenie prawa do opieki przyznanego określonej osobie, instytucji lub innej organizacji, wykonywanego wspólnie lub indywidualnie, na mocy ustawodawstwa państwa, w którym dziecko miało miejsce stałego pobytu bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem, oraz
- b) w chwili uprowadzenia lub zatrzymania prawa te były skutecznie wykonywane wspólnie lub indywidualnie albo byłyby tak wykonywane, gdyby nie nastąpiło uprowadzenie lub zatrzymanie.

Prawo do opieki określone w art. 3 a) Konwencji może wynikać w szczególności z mocy samego prawa, z orzeczenia sądowego lub administracyjnego albo z ugody mającej moc prawną w świetle przepisów ustawodawstwa tego państwa²³. Z tych względów konieczne będzie na etapie składania wniosku zadbanie o załączenie takiego dokumentu.

Przeanalizowane przeze mnie szczegółowo zasady funkcjonowania organów centralnych są o tyle istotne, że ich realizacja i realny wpływ na wynik postępowania o nakazanie powrotu zależą od kooperacji z pozostałymi podmiotami uczestniczącymi w tym postępowaniu. Rolą organów centralnych jest pełnienie funkcji informacyjnej i doradczej połączone z funkcją administracyjną, ale w postępowaniu tym najważniejsze są czynności podejmowane przez podmioty inicjujące złożenie wniosku o powrót. Wnioskodawca powinien zadbać zatem o kompletność wniosku i poprawność jego zawartości od strony formalnej i merytorycznej, by zrealizować swój cel i jednocześnie nadrzędny cel Konwencji, czyli zapewnienie niezwłocznego powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymanego. Po stronie uczestników postępowania leży inicjatywa dowodowa i dokonywanie wszelkich czynności procesowych przed sądem wiążących się z postępowaniem w I i II instancji.

Czynności te będą zależne od stanowiska procesowego i tak wnioskodawca zgłasza wnioski na fakty bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania, braku zamiaru powrotu do miejsca stałego pobytu, faktycznego sprawowania pieczy nad małoletnim, sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej przez rodziców bądź opiekunów. Uczestnik, który

²³ Schuz, R. (2002) The Hague child abduction convention and children's rights. *Transnational Law & Contemporary Problems*, 12(2), s. 393-452.

żąda oddalenia wniosku może powoływać się na przesłanki odmowy powrotu z art. 13 Konwencji. Zgodnie z art. 12 Konwencji, jeżeli dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w rozumieniu art. 3 Konwencji, a w chwili wpłynięcia wniosku do władzy sądowej lub administracyjnej Umawiającego się Państwa, w którym znajduje się dziecko, upłynął okres krótszy niż jeden rok od dnia uprowadzenia lub zatrzymania, zainteresowana władza zarządza niezwłoczne wydanie dziecka. Władza sądowa lub administracyjna powinna również zarządzić wydanie dziecka, nawet po upływie jednego roku, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, chyba że zostało ustalone, że dziecko przystosowało się już do swego nowego środowiska. Jeżeli władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego ma podstawy, by sądzić, że dziecko zostało zabrane do innego państwa, może ona zawiesić działanie lub oddalić wniosek o wydanie dziecka. Zgodnie z art. 13, bez względu na postanowienia art. 12 Konwencji, władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego nie jest obowiązana zarządzić wydanie dziecka, jeżeli osoba, instytucja lub organizacja sprzeciwiająca się wydaniu dziecka wykaże, że:

- a) a) osoba, instytucja lub organizacja opiekująca się dzieckiem faktycznie nie wykonywała prawa do opieki w czasie uprowadzenia lub zatrzymania albo zgodziła się lub później wyraziła zgodę na uprowadzenie lub zatrzymanie; lub
- b) istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w sytuacji nie do zniesienia.

Władza sądowa lub administracyjna może również odmówić zarządzenia powrotu dziecka, jeżeli stwierdzi, że dziecko sprzeciwia się powrotowi oraz że osiągnęło ono wiek i stopień dojrzałości, przy którym właściwe jest uwzględnienie jego opinii. Istotne jednak, że przy ocenie okoliczności określonych w art. 13 władza sądowa lub administracyjna powinna brać pod uwagę informacje dotyczące sytuacji społecznej dziecka, dostarczone przez organ centralny lub inną właściwą władzę państwa miejsca stałego pobytu dziecka. Oznacza to, że na uczestnikach spoczywa ciężar dowodu w tym zakresie. Pominięte powinny być przykładowo dowody rzekomego stosowania przemocy czy nadużywania alkoholu, jeśli powstają one wyłącznie na potrzeby toczącego się postępowania i brak jest jakichkolwiek dowodów, z których wynikałoby, że fakty te miały miejsce przez uprowadzeniem lub bezprawnych zatrzymaniem.

Opisywane przeze mnie zjawisko interferencji stosowanych w tym postępowaniu przepisów prawnych utrudnia w praktyce sprawne i szybkie prowadzenie tego typu spraw,

co często wiąże się z gromadzeniem dokumentów, ich tłumaczeniem czy wymianą między organami centralnymi i sądami. Dodatkową przeszkodą jest brak homogenicznego i spójnego postępowania przed sądami, co w konsekwencji powodować może brak stabilności orzeczniczej wynikający ze stosowania różnych rodzajów wykładni czy niewłaściwego rozumienia celów Konwencji. Pewnym remedium na dostrzegane przeze mnie wady tego postępowania miało być wprowadzenie specjalizacji sędziów powołanych do orzekania jedynie w tego typu sprawach. Niestety w praktyce coraz częściej obserwuje się zjawisko orzekania w sprawach konwencyjnych przez sędziów liniowych, którzy nie zostali przeszkoleni w prowadzeniu takich postępowań i nie posiadają odpowiedniego doświadczenia. Problemy wzmaga także „uprzemysłowienie” procesu stanowienia prawa wynikające z braku wyczucia i wiedzy w orzekaniu w tego typu sporach przy jednoczesnym dopuszczaniu licznych wniosków dowodowych generowanych na potrzeby konkretnego postępowania. Nie chciałbym, aby wywód ten wybrzmiał w jakikolwiek sposób krytycznie, bo stanowi on jedynie wynik moich obserwacji i przeprowadzonych badań aktowych, ale nie może być tak, że wynik sprawy zależy ma od tego, do którego wydziału lub czyjego referatu sprawa trafi. To samo dotyczy opiniowania w tego typu sprawach przez niewyspecjalizowanych biegłych, których opinie odstają od tez dowodowych wynikających z postanowień dowodowych.

4. Wnioski końcowe

Analiza przepisów Konwencji haskiej oraz praktyki jej stosowania wskazuje, że skuteczność postępowań o nakazanie powrotu dziecka zależy od wielu czynników, w tym od sprawności działania organów centralnych, jasności procedur sądowych oraz przestrzegania zasady szybkości postępowania. Mimo że Konwencja ma na celu ochronę najlepszego interesu dziecka, w praktyce dochodzi do sytuacji, w których kolizja praw rodziców oraz długość postępowania mogą prowadzić do poważnych konsekwencji dla dziecka. W związku z tym istotne jest dalsze doskonalenie mechanizmów prawnych oraz intensyfikacja współpracy międzynarodowej w celu zapewnienia skutecznego wykonywania orzeczeń. Wnioski płynące z analizy wskazują na potrzebę harmonizacji praktyk sądowych, poprawy koordynacji między organami centralnymi oraz lepszego dostosowania procedur do rzeczywistości współczesnych spraw o uprowadzenie dziecka.

Tylko kompleksowe podejście może zagwarantować skuteczną ochronę dzieci przed skutkami nielegalnych uprowadzeń²⁴.

Pożądane jest, aby organy centralne oraz ich państwa uznały wartość koncepcji „stopniowego wdrażania” Konwencji. Wszystkie organy centralne musiały dokonać przeglądu i modyfikacji swoich początkowych procedur w miarę zdobywania praktycznego doświadczenia w stosowaniu Konwencji oraz uzyskiwania większej ilości informacji na temat praktyk stosowanych w innych krajach. Wiele państw zmieniło również swoje pierwotne przepisy wdrażające Konwencję w świetle zmieniających się interpretacji i praktyk od 1980 roku.

Ewolucja praktyk i procedur przyczynia się do skuteczniejszego wdrażania Konwencji i realizacji jej celów. Uznanie stopniowego wdrażania jako kluczowej zasady działania zapewnia, że wszystkie organy centralne – zarówno te już ugruntowane, jak i te rozwijające się – oraz ich państwa będą podejmować wszelkie możliwe kroki w celu ulepszenia funkcjonowania Konwencji w swoich krajach²⁵.

Remedium na zaobserwowane problemy byłoby stworzenie homogenicznego postępowania prowadzonego przez wyspecjalizowanych sędziów oraz pracowników organów centralnych i pełnomocników procesowych. Organizowanie cyklicznych szkoleń praktycznych dla sędziów, przedstawicieli organów centralnych i pełnomocników pozwoliłoby na ugruntowanie praktyk orzeczniczych i metodologicznych.

BIBLIOGRAFIA:

- Białecki M., *Orzekanie w sprawach o wydanie dziecka w trybie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę sporządzonej w Hadze w dniu 25 października 1980 r.*, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2021/04/IWS_Bialecki-M._Orzekanie-w-sprawach-o-wydanie-dziecka-w-trybie-Konwencji.pdf
- Białecki M., *Przebieg postępowania w sprawach o wydanie dziecka w trybie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę sporządzonej w Hadze 25.10.1980 r. przed sądem I instancji – zagadnienia wybrane*, Prawo W Działaniu Sprawy Cywilne 46/2021, s. 125 – 152, DOI: 10.32041/pwd.4606.

²⁴ Lusznat, L. (2024) The Brussels IIb Regulation – Most significant changes compared to its predecessor and enhancement of the 1980 Hague Convention on International Child Abduction, *Journal of Private International Law*, 20(1), pp. 129–153. doi:10.1080/17441048.2024.2338625.

²⁵ Breon, D.M. (2022) International Child Abduction and the Hague Abduction Convention, *Journal of the Missouri Bar*, 78(2), pp. 66–74.

- Breon D.M., (2022) *International Child Abduction and the Hague Abduction Convention*, Journal of the Missouri Bar, 78(2)
- Loon H., (2015), R. Schuz, *The Hague Child Abduction Convention: A Critical Analysis*, Netherlands International Law Review (Springer Science & Business Media B.V.), 62(1)
- Lusznat L., (2024) *The Brussels IIb Regulation – Most significant changes compared to its predecessor and enhancement of the 1980 Hague Convention on International Child Abduction*, Journal of Private International Law, 20(1), pp. 129–153. doi:10.1080/17441048.2024.2338625
- Momoh O., (2019) *The interpretation and application of Article 13(1) b) of the Hague Child Abduction Convention in cases involving domestic violence: Revisiting X v Latvia and the principle of “effective examination”*, Journal of Private International Law, 15(3)
- O’Callaghan E., (2021) *Return travel and Covid-19 as a grave risk of harm in Hague Child Abduction Convention cases*, Journal of Private International Law, 17(3)
- Schuz R., (2002) *The hague child abduction convention and children's rights*. Transnational Law & Contemporary Problems, 12(2)
- Schuz R., (2021) *Hague Child Abduction Convention and Re-relocation Disputes*, International Journal of Law, Policy & the Family, 35(1)
- Spector R.G., (2020) *Proceedings Under the Hague Child Abduction Convention: 2018-2019*, Family Law Quarterly, 53(4)